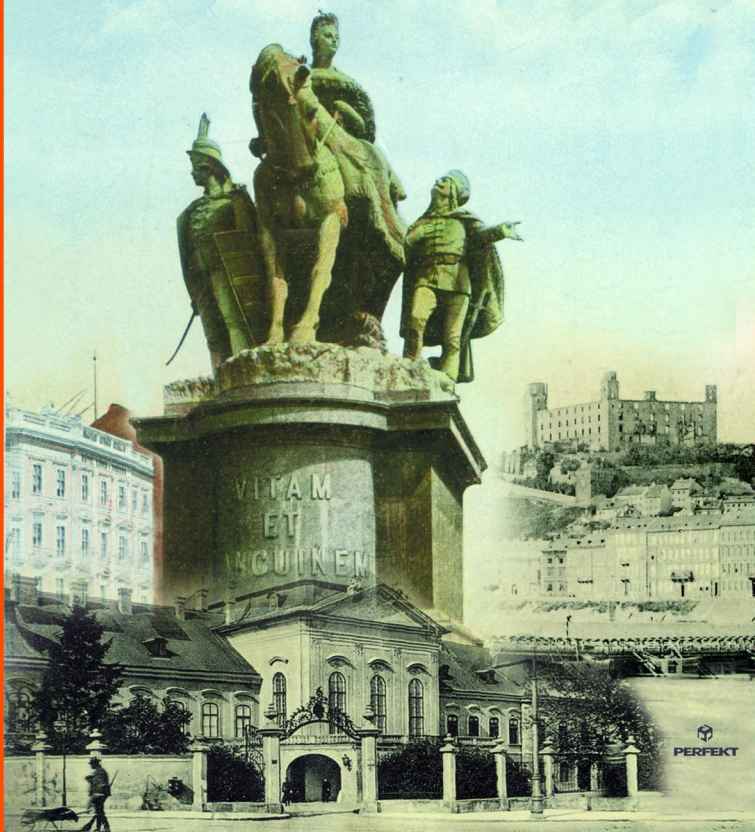

∞ IVAN SZABÓ ∞

Kladivom na kráľovnú

OSOBNOSTI STARÉHO PREŠPORKA

PERFEKT

Kladivom na kráľovnú

 Ivan Szabó

Kladivom na kráľovnú

OSOBNOSTI STARÉHO PREŠPORKA

Text © Ivan Szabó

Photographs © Perfekt's archive, Alexandra Cighardová, Vladimír Fecko,

Veronika Sabovčíková, Michal Zika's private collection of historical postcards

Design © Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt 2019

Slovak edition © Perfekt 2019

Kladivom na kráľovnú

OSOBNOSTI STARÉHO PREŠPORKA

Veľký výber starých pohľadníc Bratislavy nájdete v predajni ALBUM
na Jégého ulici 10a v Bratislave alebo na www.albumik.sk.

Autor textu: Ivan Szabó

Fotografie: archív vydavateľstva Perfekt, Alexandra Cighardová, Vladimír Fecko,

Veronika Sabovčíková, súkromná zbierka dobových pohľadníc Michala Ziku

Zodpovedná redaktorka: Katarína Trgová

Jazyková redaktorka: Alexandra Cighardová

Grafická úprava: Veronika Sabovčíková, DTP Perfekt

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 843. publikáciu.

Rok vydania 2019

Prvé vydanie

Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFECT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,
e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť na www.perfekt.sk so zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na internetových portáloch
www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN 978-80-8046-937-5

www.perfekt.sk

Pred dvetisíc rokmi rímsky spisovateľ Terentus Maurus napísal vetu: „*Habent sua fatua libelli*,“ čo po slovensky znamená, že aj knihy majú svoje osudy. Je to svätá pravda. Niektoré knihy sa rodia ťažko, iné ľahko, mnohé upadnú do zabudnutia alebo, naopak, dožijú sa slávy po rokoch, dávno po smrti autora. Aj kniha, ktorú práve držíte v rukách, má svoj osud. Ponúkam čitateľovi možnosť nazrieť do zákulisia tvorby. Roku 2018 vyšla moja kniha *Významné osobnosti starého Prešporka*. Začal som ju písať rok pred jej vyjdením a pravdu povediac, vždy som spracovával príbeh či kapitolu o významnej osobnosti, ktorá ma zaujala. Príbehy som nepísal podľa rokov narodenia, ba ani podľa abecedy. Dokončené texty som poslal, no na moje prekvapenie vo vydavateľstve sa text zdal prídlhý. Tak vznikol nápad rozdeliť texty na dve časti, teda z jedného rukopisu urobiť dve knihy. Písal som jednu knihu, no budú dve. To ma potešilo, možno aj preto, že to nebýva taký častý spôsob prípravy knihy. Vznikol však problém. Kde rukopis „rozstrihnúť“, aby to malo logiku. Napokon sme sa dohodli na medzníku, ktorým mal byť rok 1800. Do prvej knihy sa dostali osobnosti, ktoré sa narodili pred týmto rokom. Do tejto druhej tie s mladším ročníkom narodenia. Bol som rád, že aj v druhej knihe *Kladivom na kráľovnú* sú osobnosti so zaujímavými osudmi a životnými príbehmi. Verím, že čitateľa zaujmú. Spomeniem napríklad Floriána Františka Rómera, ktorý sa postaral o to, aby údery bleskov neničili vežu Dómu sv. Martina. Priblížil som tiež prešporský pobyt národovca Ľudovíta Štúra, pôrodníka Jána Ambroa, vďaka ktorému sa znížil počet úmrtí rodičiek a novorodencov, zakladateľa hasičského zboru a školy šermu Ferdinanda Martinenga, vynálezcu helikoptéry Jána Bahýľa či sochára Jána Fadrusza, autora sochy Márie Terézie či nositeľa Nobelovej ceny Filipa Lenárda... Láka ma vymenovať všetky osobnosti z knihy, no načo by bol na konci knihy obsah? No vidíte, občas sa stáva, že osud je niekedy pre spisovateľa milosrdný...

Autor

HEINRICH VON JUSTI

(1804 – † 17. október 1878)*

Najúspešnejší mešťanosta 19. storočia

Roku 1918 vyšla v nemeckom a v maďarskom jazyku kniha Bratislavský okrášľovací spolok. Jej autorom bol Martin Györik (1848 – 1926), lýcejný profesor pôsobiaci ako kustód v Mestskom múzeu v Bratislave. Zároveň bol aj čestným predsedom Bratislavského okrášľovacieho spolku, teda zasväteným znalcom činnosti spolku, čo ho oprávňovalo napísať knihu o päťdesiatročnej histórii spolku od jeho založenia roku 1868 až po rok 1918. Činnosť spolku v roku 2009 obnovila skupina bratislavských nadšencov, ktorí sa rozhodli nadviazať na myšlienky volakedajšieho spolku, s cieľom *„skrášľovať mesto a jeho okolie... udržiavať a spravovať kultúrohistorické pamiatky mesta“*. Všetko úsilie spolku vtedy aj dnes je zamerané *„na cibrenie estetického vkusu a pestovanie úcty k minulosti mesta. Konečný cieľ spolku je teda jednoznačný: podporovať všetko pekné a pozdvihnúť kultúrnu úroveň.“* Vďaka aktivite súčasného spolku vyšla kniha Martina Györika roku 2002 a 2012 aj v slovenskom jazyku. V knihe sú uverejnené stanovy spolku a rozličné aktivity, ktorých výsledky v mnohých prípadoch môžeme vidieť i dnes. Nájdeme tam aj mená stoviek členov, veď spolok ich mal vždy viac ako tristo päťdesiat. Medzi členmi spolku viackrát rezonuje meno jeho zakladateľa Heinricha von Justiho. Hoci nebol rodeným Bratislavčanom (narodil sa v rumunskom Kluži), všetku svoju energiu po presťahovaní sa do Bratislavy venoval jej rozvoju. Heinrich Justi gymnázium vyštudoval v rodnom meste a v Sibiu. Mal pred sebou vojenskú kariéru a tomu prispôbil aj svoje ďalšie štúdium. Najprv bol aspirantom na správe vojenského inžinierstva, neskôr dôstojníkom v 19. pešom regimente. Chcel byť dôstojníkom generálneho štábu, no tento stupeň kariéry nedosiahol. To ho pravdepodobne nahnevalo, preto vystúpil z armády a roku 1829 sa zamestnal ako mestský úradník v Prešporku. Zároveň sa venoval štúdiu práva. Stal sa koncipientom, potom aktuárom a neskôr magistrátnym radcom. V meruôsmych rokoch sa stal členom Národnej gardy, ktorá bojovala proti Habsburgovcom. Bojoval dokonca proti slovenským

Princ Windischgrätz

dobrovoľníkom pri Hlbokom, ktorí boli na strane cisára. Po návrate do Bratislavy sa stal veliteľom Prešporskej národnej gardy. Keď poľný maršal rakúskeho vojska princ Windischgrätz vkročil v decembri 1848 do mesta, považoval Justiho za rebela... Roku 1850 ho postavili pred vojenský súd, ktorý na jeho činnosti nenašiel žiadnu chybu, a preto ho oslobodil. To bol koniec Justiho vojenskej kariéry a on sa stiahol z verejného života. Stal sa podnikateľom. Roku 1855 vznikla v Bratislave plynáreň a Justi sa stal jej riaditeľom. Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní ho v Bratislave navrhli za kandidáta na mešťanostu – prvú osobu v meste, a 13. mája 1867 bol väčšinou hlasov zvolený. Jeho činnosť v tejto funkcii bola mimoriadna, a tak, ako píše Martin Györík vo svojej knihe, *„bol najvýznamnejším bratislavským mešťanostom 19. storočia“*. A Györík jeho prácu zhodnotil nasledovne: *„Osemročné funkčné obdobie, počas ktorého bol hlavou mesta, bolo priekopnícke. Dokázal správne využiť svoje široké vedomosti a celú správu mesta postavil na nové základy.“* Autor potom vymenúva Justiho zásluhy, medzi ktoré patrí regulácia Dunaja

Vajanského nábrežie

a postavenie pylónov na mestskom úseku dunajského nábrežia, zvýšenie rusovskej hrádze, vybudovanie Hlbokéj cesty, odškodnenie, ktoré získalo mesto od štátnych železníc za pramene odrazené kvôli stavbe tunela, zabezpečenie práva na spotrebné dane, zavedenie stavebných predpisov, zakúpenie Apponyiho barokového paláca z roku 1762, začiatok všeobecnej kanalizácie a dláždenia, zavedenie penzijného štatútu pre mestských úradníkov, oddelenie majetku katolíckej cirkvi a škôl od majetku a škôl mesta, amortizačný plán, založenie dobrovoľného hasičského zboru. Mestský plán obsahoval do budúcnosti aj tieto body: stabilný most cez Dunaj, výstavba kasární, vodovodu, tržnice, budovanie škôl, stavebný plán mesta, podpora cudzineckého ruchu, zlacnenie života a obživy, zakladanie fabrík, ktoré by priniesli mestu kapitál a prácu pre chudobnejších... Justiho perspektívne plány sa však nestretli s pochopením medzi poslancami, hoci mestu sa darilo a Justi zvýšil príjmy Prešporka. V zastupiteľstve však opozíciu proti Justiho veľkorysosti viedli bankár Teodor Edl a farár Karol Heiller. Okrem iného mu

Apponyiho barokový palác

Hlboká cesta – cesta do Horského parku